

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

Σεπτέμβριος

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ζ΄.

ΚΛΗΔΟΝΕΣ

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἴδε φυλλ. δ΄.)

Β΄.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τελοῦνται ἡ κλήδονες, εἶδος μαντείας πιθανῶς ἀρχαίας, ἂν καὶ ὁμοιον ἀρχαῖον τρόπον μαντικῆς δὲν γνωρίζομεν ὑπάρχοντα. Ἡ λέξις κλήδονας εἶναι ἀρχαία¹⁾, εὔρηται δὲ, ὡς

1) Κλήδων, μαντεία, ἐξηγεῖ ὁ Σουΐδας· καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν σημασίαν εὔρηται παρὰ τισι τῶν ἀρχαίων. (Λήσχυλ. Προμηθ. 484. — Σοφοκλ. Ἡλέκτρ. 440 — Ἡροδοτ. Ε. 72. Θ. 91. 104. — Πρόβλ. Ὀμήρ. Ὀδυσσ. Γ. 420. — Πλουταρχ. Ἠθικ. σ. 581 d.) Κλήδων δὲ θεὰ μαντικῆ, ἧς ἱερὸν ἦν ἐν Σμύρνη, μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πausaniου (Θ. ἐκ. 7.)

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Α΄.]

εἶδομεν, ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ καὶ τοῖς Βυζαντινοῖς εἰς τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ. « Κλήδων (sic) λέγεται τὸ διὰ τινων σημείων ζητεῖν γινῶναι, εἰ μέλλοι τις εὐπραγῆσαι, ἢ δυσπραγῆσαι, οἷα καὶ νῦν ποιοῦσι τινες, θέλοντες τὴν τύχην τὴν ἰδίαν καταμαθεῖν, » ἐξηγεῖ ὁ Ζωναράς¹⁾. Ὀμοίως καὶ ὁ Βλάσταρις λέγει: « Κλήδων (sic) δὲ ἐστὶν ἡ διὰ τινων σημείων μαντεία, οὔτινοςοῦν ἐθέλοντος τὴν ἰδίαν τύχην καταμαθεῖν²⁾. »

Τὸ εἶδος τῆς διὰ τοῦ κλήδονα μαντείας, εἶναι ἰδιάζον εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀπαντῶν³⁾, τῶν Ἀλβανῶν μόνον ἐξαι-

1) Ζωναράς, ἐν Συντάγματι θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων. ἐκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τ. II σ. 457.

2) Βλάσταρις, αὐτ. τ. VI. σ. 245.

3) Ἐν Βρετανίᾳ τῆς Γαλλίας καὶ ἐν ταῖς

ρουμένων¹⁾, οἵτινες, ἕνεκεν τῆς καθημερινῆς μετὰ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἑλλήνων συγχρωτίσεως, πολλὰ ἑλληνικὰ παρέλαβον καὶ διετήρησαν ἔθιμα. Διὰ τοῦ εἶδους τούτου τῆς μαντείας αἱ νεάνιδες ζητοῦσι νὰ μάθωσι τὴν τύχην των, ἤτοι τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν γάμου· καὶ τοῦτο ἴσως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Sonnini²⁾, διότι ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἶναι διὰ τὰς νεάνιδας τῆς Ἑλλάδος ὅ,τι ὁ ἅγιος Νικόλαος διὰ τὰς Γαλλίδας· ὁ ἅγιος εἰς ὃν ἀπευθύνουσι προσευχὰς ὅπως ταχέως νυμφευθῶσι.

Περιγραφὰς τοῦ κλήδονα ὁπωσοῦν συντόμους ἔγραψαν ὁ Guys, ὁ Sonnini, ὁ Βυβιλάκης, ὁ Βρετὸς καὶ ὁ Passow³⁾. Ἐκ τῶν περιγραφῶν τούτων ἐραυιζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ κατωτέρω, λεπτομερείας τινὰς προσθέτοντες μὴ ἀναφερομένας ὑπ' αὐτῶν.

Ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου συνέρχονται αἱ θέλουσαι νὰ μάθωσι τὴν τύχην των νεάνιδες εἰς συγγενικὴν τινα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οἰκίαν, καὶ θέτουσιν ἴδιον ἐκάστη γνώρισμα (σημάδι), ὡς δακτύλιον, νομίσματα⁴⁾, καρυόφυλλον⁵⁾, ἢ μόνον μῆλον⁶⁾ ἢ καὶ ἀπλῶς ὅτι δῆποτε θελήσωσιν ἐν-

παρὰ τὰ Πυρρήνιατα γῶραις αἱ νεάνιδες τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου διὰ τινων μέσων προσπαθοῦσι νὰ μαντεύσωσι τὸν μέλλοντα σύζυγόν των. (Le monde illustré. τ. III σ. 13.)

1) Hahn, Albanesische Studien τ. I σ. 144. 146.

2) Sonnini, Voyage en Grèce et en Turquie 1801 t. II p. 122.

3) Περὶ δὲ τῶν πυρῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν Ἑλλάδι οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων οὔτε τῶν ξένων ἔγραψεν, ἐκτὸς τοῦ κ. Εἰρ. Ἀσωπίου ὅστις ἐν παρόδῳ ἐποίησατο μνηεῖον αὐτῶν (Εἰρ. Ἀσωπίου, Ἀττικὸν ἡμερολόγιον 1866 σ. 16').

4) Guys, Voyage litteraire de la Grèce 1776 t. I p. 230—Bybilakis, Neugriechisches Leben. 1840 σ. 25.—M. Papadop. Vreto, Mélanges Néohelléniques. 1856 p. 49.

5) Bybilakis, ἐνθ. ἀν.

6) Sonnini Voyage en Grèce et en Turquie 1801 t. II p. 122.—Ἐπίσης θέτουσιν ἰδιαιτέρως κατὰ τὸν αὐτὸν περιηγητὴν (αὐτ. σ. 125), ἕτερον μῆλον, ὅπερ τηροῦσιν ἔπειτα ὡς πολὺτιμον καὶ τὸ δίδουσι εἰς τὰ προσφιλέστερα πρόσωπα.

τὸς ἀγγείου¹⁾ (στάμνα λαίνα²⁾ πλήρους ὕδατος, ἀμίλητο νερό³⁾ ἢ νερὸ ποῦ δὲ μιλιέται καλουμένου· καὶ τοῦτο διότι ὁ κομίσας αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε λέξιν νὰ ἐκστομίση καθ' ὁδόν⁴⁾. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ἀμίλητο νερὸ συνειθίζεται νὰ φέρη ἐκ τῆς πηγῆς παῖς⁵⁾, οὔ ἀμφοτέροι οἱ γονεῖς ζῶσι (μονοκυρουδάτος⁶⁾, ὅπερ ἐνθυμίζει τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων, καθ' ἣν ἀμφιθαλεῖς παῖδες ἐλάμβανον μέρος ἢ καὶ ἤρχον πολλῶν τελετῶν ἐπισήμων⁷⁾. Τὸ ἀγγεῖον κοσμεῖται ἀκολουθῶς μὲ δάφνας καὶ μύρτους⁸⁾, ἢ μὲ τὸ φυτὸν περκοπάδα⁹⁾, ὡς τοῦτο γίνεται ἐν Σέρραις τῆς Μακε-

1) Ὁ Bartholdy (Bruchstüey zur nähern Kenntnis des heutigen Griechenerlands 1805 σ. 440. 441.) λέγει ὅτι ἐν Νάξῳ κάλαθον ἀντὶ ἀγγείου μεταχειρίζονται.

2) Bybilakis ἐνθ. ἀν.

3) «Ἀμίλητον νερόν, τὸ ὅποσον ἀρύονται διὰ νυκτὸς καὶ μεταφέρουσι μηδὲν λαλοῦντες, μεταχειρίζονται δὲ πρὸς κληρονομίους καὶ ἄλλας μαντείας.» (Σκαρλ. Βυζαντίου, Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλ. διαλέκτου 1835. 1857—ἐν λ.) — Εἰς πολλὰς μαγανείας ἢ καὶ μαγικά ἱατρικά μεταχειρίζοντο κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ Ἕλληνες τὸ ὕδωρ τοῦτο. (Ducang, glossar. ad script. med. et inf. graecitatis s. v. ἀλαλον.—Πρὸβλ. καὶ ὅ,τι ἀνωτέρω ἐν τοῖς περὶ Στοιχειῶν λέγεται.) — Παρ' Ἀλβανοῖς τὸ ἀμίλητο νερὸ καλεῖται οὔγε τε παφολῆ (Hahn, Albanesische Studien. τ. I σ. 157.)

4) Guys ἐνθ. ἀν. «Elles vont ensuite, en observant un silence religieux.»

5) Ἐν Ἀνδριανουπόλει στέλλουσι παῖδα καὶ κόρην, ὡς σύμβολον γαμβροῦ καὶ νόμφης.

6) Bybilakis ἐνθ. ἀν. — Wachsmuth, das alte griechenland im neuen σ. 83. (Bonn. 1864.)

7) «Ἀρχεὶ δὲ τῆς ἀφρηφορίας παῖς ἀμφιθαλεῖς.» (Φωτ. Μυριόβιβλ. κωδ. 239 σ. 321. (24) ed Bekker.) — ἀμφιθαλεῖς ἱεράτευον, (Ἡλιοδώρ., Αἰθιοπικ. Α. 22.) εἰς γάμους ἐν Ἀθήναις· ὅπως οἱ patrimi καὶ matrimi ἐν Ῥώμῃ εἰς τὴν deductio τῆς νόμφης (Marquardt, Römische Alterthüm. τ. V. σ. 49. 52) καὶ εἰς τοὺς ludos seculares (Ζωσιμ., Β. 5.—πρὸβλ. Δίων. Κόσσο, ΝΘ. 7.—Διονυσ. Ἀλιζαρνασ. Β. 22. 74).

8) Guys, ἐνθ. ἀν. — Passow, Carmina popularia graeciae recentioris p. 614.—

9) Τὸ περικλυμένον τοῦ Διοσκορίδου (Δ. 13.)

δουίας, ὅπου οὐ μόνον τὸ ἀγγεῖον κοσμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς στύλους τῆς οἰκίας, καὶ τὴν ὄσφυν τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀκόμη τῶν παιδίων διὰ τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ στέφουσιν¹⁾, ἐξ ὧν ἀρχαϊκώτερον χαρακτῆρα ἢ τελετὴ προσλαμβάνει. Ἐπειτα τὸ ἀγγεῖον κλείεται εἰς πολλὰς χώρας διὰ κλειδῶς²⁾, κατὰ παρεξήγησιν πιθανῶς τοῦ ὀνόματος³⁾, ἀφ' οὗ καλυφθῆ δι' ἐρυθροῦ ὑφάσματος, καὶ ἐκτίθεται τὴν νύκτα ὅλην ἐν ὑπαίθρῳ⁴⁾, ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας ἢ ἄλλου ὑψηλοῦ μέρους⁵⁾, ὅπως τὸ ἴδωσι τὰ ἄστρα (ἀστρονομισθῆ⁶⁾, φυλάττεται δὲ ἐνίοτε ἔξω τὴν νύκτα ὑπὸ δύο παρθένων⁷⁾.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν συνέρχονται κατὰ τὴν ὥραν, ἣν προηγουμένως ὥρισαν⁸⁾, συνήθως μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας⁹⁾, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καὶ μία νεάνις ἐμπρὸς ὄλων ἀποκαλύπτει τὸ ἀγγεῖον¹⁰⁾, ἐν ᾧ ἄλλη ψάλλει τὸ ἐπόμενον ᾄσμα·

1) Πανταζίδου, Δέξεις Μακεδονικαί· ἐν Φιλίστορι τ. Γ' σ. 219.

2) Sonnini, ἐνθ. ἀν.

3) Πολλοὶ ἀπατώμενοι ἐκ τῆς παρηγήσεως, γράφουσιν ἐτραλμένως τὴν λέξιν κληδόνα δι' ἣν (κατὰ τὸ κληδοῦχέω, κληδοῦχος κλπ). — Ἐν τούτοις μαντεία διὰ κλειδῶς ἢ συνήθως κατὰ μεσαιῶνα· ἐνόμιζον ὅτι ἀλανθάστως ἀνεκάλυπτον ὅτι δὴ ποτε μυστικὸν πρὸ πάντων δὲ τὸν αὐτουργὸν κλοπῆς, ἐγγράφοντες τὸ ὄνομα τοῦ ὑπόπτου ἐπὶ κλειδῶς προσδεδεμένης εἰς εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐξήρτητο ἐκ τοῦ δακτύλου νέας κόρης, ὠρισμένην προσευχὴν ἀπαγγελλούσης· ἂν ἡ κλειδὸς ἐκινεῖτο, τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς σημεῖον τῆς ἐνοχῆς. — Περὶ τοῦ τοιούτου τῆς κλειδομαντείας εἶδους, ὡς καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων βλ. Delancre, Incredulité et mécréance du sortilège pleinement convaincue. traité 3.—Belot, Oeuvres p. 478. ἐν Jacob le bibliophile (Paul Lacroix), Curiosités des sciences occultes 1862 p. 314. — Collin de Plancy, Dictionnaire infernal. 1825 t. II p. 207.

4) Guys, ἐνθ. ἀν.

5) Sonnini, ἐνθ. ἀν.

6) Bybilakis, ἐνθ. ἀν.—Vreto, ἐνθ. ἀν.

7) Passow, ἐνθ. ἀν.

8) Guys, ἐνθ. ἀν.

9) Sonnini, ἐνθ. ἀν.

10) Guys, ἐνθ. ἀν.

Ἄνοιξετε τὸν κληδόνα γὰρ τ' εἶ Γιαννιοῦ τῆ' χάρι, τί σήμερα θεὸς νὰ βρεθῆ ὅπου εἶναι ριζικάρης. Καὶ πάλι ξανανοίξετε νὰ ἔγῃ καὶ τὸ ἴδικό τση, τση καλομοίρας καὶ ξανθῆς νὰ εἶτῃ τὸ ριζικό τση!.)

καὶ,

Ἄνοιξατε τὸν κληδόνα νὰ ἔγῃ ὁ χαριτωμένος, Ὅλο τὸν κόσμο γύρισα, κ' ἐγὼ εἶμαι κερδεμένος!.)

Ἐκάστη τότε καλουμένη ὑπὸ τῆς κρατούσης τὸ ἀγγεῖον ἀπαγγέλλει ἢ αὐτοσχεδιάζει δίστιχόν τι, ἐν ᾧ ταῦτοχρόνως ἐκείνη ἐκβάλλει τοῦ ἀγγείου ἐν ἀντικείμενον, ὅπερ δίδουσιν εἰς τὸν ἀρχῆθεν θέσαντα· ἐφαρμόζουσι δὲ ὅπως δύνανται κατὰ προσέγγισιν ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἀπαγγελθὲν δίστιχον, καὶ προσπαθοῦσιν ἐκ τούτου νὰ ἐξάξωσι ματεῖαν τινά³⁾. Τῶν τοιούτων διστίχων παραθέτει τινὰ ὁ Guys⁴⁾ μετὰ τῆς γαλλικῆς τῶν μεταφράσεως:

Τί μ' ὀφελούν ἢ ὠμορφιαῖς τί μ' ὀφελούν τὰ
[κάλχη;
καὶ τ' ὀρεξίς μου (;) τὰ κλειδιά νὰ τὰ κρατοῦσιν
[ἄλλοι *);

Τὰ γέλοια μὲ τὰ κλάματα μὲ τὴν χαρὰν ἢ πρίκα, μιὰν ὥραν ἐσπαρθῆκασι κι' ὁμάδι ἐγεννηθῆκα. Γιαύτως μαζί γυρίζουσι, καὶ τῶνα τᾶλλ' ἀλλάσσει, κι' ὅποιος ἐγέλα τὸ ταχύ, κλαίει πρίχου βρα-
[διάσει **).

4) Bybilakis, ἐνθ. ἀν. σ. 26. — Sanders, Das Volksleben der Neugriechen σ. 144.—Passow Carmina popul. graeciae. σ. 491.—Παραλλαγαί: στ. 2 σήμεραν θέλει νὰ βρεθῆ ἀποῦνε: B. P. S.—ριζικά—ριζικάρης B.—στ. 3. καὶ πάλιν ξαν' ἀνοιξετε B. καὶ πάλιν τὸν ξανανοίξετε. S. P.—στ. 4. ριζικό-ριζικό τση. B.

2) Βλ. καὶ Guys, l. c. p. 231.

ἄνις τὸν κληδόνα, ναύγι, ὡ χαριτωμένος ὅπου τὰ κάστρα πόλεμα, καὶ βίειν κερδεμένος.

3) Guys καὶ Vreto, ἐνθ. ἀν.

4) Guys, ἐνθ. ἀν.

*) Τί μὲ φελοῦν ἢ ὀμορφιαῖς, τί μὲ φελοῦν τὰ
[κάλχη,

Καὶ τῆς ὀρεξίς μου τὰ κλαῖδια, νὰ τὰ κρα-
[τοῦσιν ἄλλοι;

***) Τὰ γέλοια μὲ, τὰ κλάματα μὲ τὴν χορὰν ἢ
[πρίκα.

Μιὰν ὥραν ἐσπαρθῆκασι κι' ὁ μάθι ἐγεννηθῆκα. Τιαύτος μάζα γυρίζουσι καὶ τὸ νὰ τ' ἄλλο
[ἄλασει.

Κέουπιος ἐγέλα τὸ ταχύ, κλαίγει πρίχου βρα-
[διάον.

Μοῖτρα κακὴ κι' ἀντέγδικη, τυραννισμένη μοῖτρα,
ποιὰ πάθ' ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ πίκραις δὲν ἐπῆ-
[ρα! *)

Ἄφ' οὗ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἴδωσιν ὅλαι τὴν τύχην των, πληροῦσι τὸ στόμα των ἀπὸ τὸ μαγικὸν τοῦ ἀγγείου ὕδωρ καὶ τρέχουσιν εἰς τὰ παράθυρα ἢ τὸν δρόμον, νομίζουσαι ὅτι τὸ πρῶτον ὄνομα, ὅπερ θὰ ἀκούσωσιν, εἶναι τὸ τοῦ μέλλοντος συζύγου των ¹⁾. Ὁ Guys ἀναφέρει ἕτερον τρόπον μαντικῆς διὰ τοῦ ὕδατος τούτου: οἱ θέλοντες νὰ μάθωσιν ἂν θὰ γίνῃ ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι, πίνουσι μυστηριωδῶς ἐξ αὐτοῦ, νομίζοντες ὅτι, ἂν κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν χειλέων κοχλάσῃ τὸ ὕδωρ, εἶναι αἴσιον τοῦτο σημεῖον ²⁾. Ἐπάρχει δὲ καὶ ἕτερος τρόπος, ὃν καὶ ὁ Sonnini ἀναφέρει ³⁾, καὶ ὅστις ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν κοσκινομαντείαν, περὶ ἧς ἐν τοῖς περὶ μαγείας πραγματευόμεθα. «Μετὰ τὴν ἐκ τῆς λειτουργίας ἀπόλυσιν, λέγει ὁ περιηγητὴς οὗτος, αἱ νεάνιδες ἀνοίγουσι τὸ ἀγγεῖον καὶ μετὰ τινα ἄσματα,

Οἱ στίχοι οὗτοι εἰσὶν ἐξηγημένοι ἐκ τῆς τραγωδίας Ἐρωφίλης τοῦ Κρητῶς ποιητοῦ Χορτάση, ζήσαντος κατὰ τὴν 16 ἑκατονταετηρίδα (Κ. Σάθα, ἱστορία τοῦ ζητήματος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης σ. 81). — Τὸ γνωμικὸν τοῦτο, μετέπεσεν εἰς παροιμίαν (βλ. Βενιζέλου, Παροιμιαὶ δημοῦσαι 1867 σ. 285) καὶ ἐδημοσιεύθη πολλάκις ὡς ἄσματιον.) (Fauriel, Chants popul. de la Grèce t. II p. 274.—Passow, Carmina popularia p. 570.—Διανοτράγουδα, ἐκδ. Τεσσαρική 1868 σ. 152).

*) Μοῖτρα κακὴ κι' ἀντέγδικη, τυραννισμένη
[μοῖτρα,
ποιὰ πάθ' ἀπὸ τὸν ἔρωτα, πίκραις δὲν ἐπῆρα!

Ἄλλα δίστιχα τοιαῦτα τοῦ κλήδονα ἐξεδόθησαν ἐν τινὶ Πυθίᾳ (φυλλάδιον ὅμοιον πρὸς τὰ γαλλικὰ Almanach des oracles,) προσηρητημένη ἐν τέλει Ὁνειροκρίτου, ἐκδοθέντος ὑπὸ Ἐμμ. Γεωργίου. Ἐν τοιοῦτο δίστιχον, δημοσιευθὲν ἐν συλλογαῖς δημοτικῶν ἄσματων) Tomasco, Ganti popolari t. III p. 110.—Passow, Carmina popularia p. 580.—Διανοτράγουδα, ἐκδ. Τεσσαρική 1868 σ. 173, παραθέτομεν καὶ ἐνταῦθα:

Τὸν κλήδονά μου ἔρριξα γιὰ νὰ σὲ ριζικάρω,
κι' ὁ κλήδονός μου μῶδιζε γυναικὰ νὰ σὲ πάρω.

1) Προβλ. Sonnini, l. c. p. 124.

2) Guys ἐνθ. ἀν.

3) Sonnini, ἐνθ. ἀν. σ. 123.

ἄφ' οὗ τρεῖς σταυροκοπηθῶσι, λέγουσι: — Μεγάλε μου Ἀϊ-Γιάννη, κάμε ἂν θὰ πανδρευθῶ τὸν τάδε νὰ γυρίσῃ ἢ στάμνα δεξιὰ, καὶ ἂν δὲν τὸν πανδρευθῶ νὰ γυρίσῃ ζερβιά. — Ἡ λέγουσα ταῦτα ἐκτείνει τὰς χεῖρας συνημμένας *), μὲ ἀνυψωμένους τοὺς ἀντίχειρας· ἔρχεται καὶ ἄλλη νεάνις ἀπέναντι αὐτῆς, καὶ κάμνει τὸ αὐτὸ ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιχείρων θέτουσι τὸ ἀγγεῖον καὶ παρατηροῦσι ποίαν διεύθυνσιν θὰ λάβῃ. »

Ἐτερον τρόπον μαντικῆς τοῦ κλήδονα ἀναφέρει ὁ ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν συγγράψας ἱερεὺς Χαρίσιος Μαγδάνος, οὗ τὴν περιγραφὴν παραθέτομεν ἐνταῦθα:

«Τὰς Νύμφας, λέγει ¹⁾, καὶ εἰς τὸ τῆς φύσεως γόνιμον ἀλληγορουμένας, τὰς ὑπελάμβανον καὶ ἐπωφελεῖς, καὶ χρησίμους θεὰς τὸ πάλαι εἰς τὸ εἶδος τῶν θηλεῶν· ὅθεν καὶ αἱ παρθένοι, καὶ πρὸς γάμον εὐτρεπιζόμεναι τὰς ἐτίμων τὰ μάλιστα, καὶ ἤθελον νὰ τὰς ἔχωσιν εὐμενεῖς εἰς ἑαυτὰς διὰ τὴν μετὰ τὸν γάμον τεκνογονίαν των· καὶ μὲ διαφόρους τελετὰς, καὶ ἔθιμα συχνάκις τὰς ἐξιλέουον, καὶ ἐν τοιοῦτον λείψανον εἶναι καὶ τὸ ἤδη διασωζόμενον ἔθος εἰς πολλὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος, καὶ τελούμενον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν γενεθλίων τοῦ Προφήτου Προδρόμου· ὅτε αἱ παρθένοι προμαντευόμεναι (καθὼς τὸ πάλαι, οὕτω καὶ ἤδη, ἐκ παραδόσεως ἀπολειφθείσης τῆς συνηθείας) περὶ τῆς εὐτυχοῦς αὐτῶν ὑπανδρείας, καὶ τῆς ταχείας παιδοποιίας των, πηγνύουσιν εἰς ξυλάρια μῆλα, καὶ τὰ περικεντῶσιν σταυροειδῶς, ἢ ἀστεροειδῶς εἰς ἕτερον μῆλον τεθειμένον κατὰ τὸ κέντρον, καὶ περιστέφουσαι τὴν κατασκευὴν μὲ τὴν βοτάνην βάκχαριν καλουμένην, καὶ ἐπιδεσμεύουσαι δακτυλίδιον, τὴν ἐμβάλλουσιν ἀφ' ἑσπέρας εἰς ὕδωρ κεκομισμένον παρ' αὐτῶν ἀπὸ

*) Συσφιγγουσαι εἰς γρόνθον τοὺς δακτύλους, καὶ μόνον τὸν ἀντίχειρα ἀνυψοῦσαι.

1) Χαρίσιου Μαγδάνου, Ἑλληνικὸν Πάνθεον 1812. § 309 σ. 510—512.

πηγὰς ἀενάους, καὶ μὲ καθαρὸν ἀγγεῖον, εἰς ὑπαιθρον τόπον, καὶ ἀνοικτὸν τεθειμένον· καὶ περιχορεύουσαι, ἐπιθλίβουσι τὰ μῆλα μὲ βάρος εἰς τὸν πυθμένα τοῦ σκεύους, καὶ τὰ σκεπάζουσιν εἰς τὸ ὕδωρ· καὶ τὸ πρῶτ' συναθροίζονται, ἀφαιροῦσι τὸ σκέπασμα, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ πάλιν περιχορεύουσαι ἱκανὸν, λαμβάνουσιν ἔπειτα ἐκάστη τὴν ἐκτεθειμένην εἰς τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο κατασκευὴν της, καὶ παρατηροῦσι, τίνος ἤθελεν ἐπιπλεύσῃ, ἀφαιρεθέντος τοῦ βάρους· καὶ ἐκείνη ὑπολαμβάνει τὸ σημεῖον πρὸς ἀγαθὸν της· ἐπειδὴ τὸ νομίζουσιν ὡς προμάντευμα, ὅτι ἡ τοιαύτη ὀγλίγωρα θέλει ὑπανδρευθῆ, καὶ θέλει τεκνογονήσῃ· καὶ διὰ τοῦτο τὴν τοιαύτην ἐκ τῶν μῆλων κατασκευὴν, καὶ ἤδη πολλαχοῦ κλήδονα τὴν ἐπονομάζουσι τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς παλαιούς σημαίνει ἀγαθὴν καὶ ἔνδοξον μαντείαν. Τελεῖται δὲ τὸ τοιοῦτον ἔθος ὑπὸ τῶν παρθένων κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γεννεθλίων τοῦ Προδρόμου κατὰ τι ἀγαθὸν προμάντευμα, ὅτι δηλαδὴ καθὼς ἡ Ἄννα στείρα οὔσα, καὶ προβεβηκυῖα τὴν ἡλικίαν, ἐφάνη κατὰ θείαν θέλησιν γόνιμος, καὶ καλλίπαις, οὕτω νὰ ἤθελε φανῶσι καὶ ἀπὸ αὐτὰς, ὅσαι ἤθελεν ἦναι στείραι· κατασκευάζουσι δὲ καὶ τὸν Κλήδονα ἐκ μῆλων, διὰ τὸ νὰ ἦναι ἐρωτικὴ ἢ ὀπώρα, καὶ ἱερὰ τῆς Ἀφροδίτης καὶ εὐχονται καὶ αὐταὶ καὶ προμαντεύονται, ὅτι ὀγλίγωρα νὰ ἐρασθῶσιν ἀπὸ νέους, καὶ νὰ ζητηθῶσι πρὸς γάμον· διὸ καὶ ἐπιδεσμεύουσι τὸ δακτυλίδιον, ὡς σημεῖον τῶν ἀρραβάνων· καὶ στέφουσι δὲ τὸν Κλήδονα μὲ βάκχαριν, καθὸ ἐπιθυμοῦσι, γόνιμοι γενόμεναι, νὰ γένωσιν ἅμα καὶ εὐτοκοὶ· διότι ἡ βοτάνη βοηθεῖ κατὰ τὸν Διοσκορίδην (ἐν βιβλ. Γ'. κεφαλ. 456) πρὸς εὐτοκίαν· καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐταὶ Γοργοῖά νυην κοινῶς τὴν ὀνομάζουσι, μαντευόμεναι καὶ διὰ τῆς προσηγορίας, ὅτι καὶ γοργῶς νὰ γεννήσωσι, καὶ Ἰωάννην, δηλαδὴ ἄρσεν. »

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου περιεσώθησαν προσέτι καὶ σπουδαῖα ἴχνη κατοπτρομαντείας, κοσκινομαντείας, μο-

λυβδομαντείας καὶ κριθομαντείας, περὶ ὧν ἐν τοῖς περὶ μαγείας πραγματευόμεθα.

Ἄν καὶ δὲν περιεσώθησαν ἡμῖν μαρτυρίαι περὶ ὑπάρξεως τοιούτων τελετῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, δὲν διστάζομεν ὁμῶς ὡς ἀρχαίας νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὰς, γνωρίζοντες ὅτι παρὰ Βυζαντινοῖς, παρὰ τὰς τόσας τῆς ἐκκλησίας ἀπαγορεύσεις, ἀπαράλλακτοι διετηροῦντο· καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν χωρίον τι τοῦ Βαλσαμῶνος περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου:

« Ἡ δὲ τῶν πυρκαϊῶν δαιμονιώδης τελετὴ, λέγει οὗτος, ἐρμηνεύων τὸν ξέ. κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ ζ'. οἰκουμενικῆς συνόδου ¹⁾, καὶ αἱ κληδόνες ἐγέναντο μέχρι τῆς ἐφημερίας τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μιχαῆλ, τοῦ γεγενοῦτος ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, εἰς ταύτην τέως τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν, οὕτω. Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς κγ'. τοῦ Ἰουνίου μηνὸς, ἤθροίζοντο ἐν ταῖς ῥυμίσι, καὶ ἐντισιν οἴκοις ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ πρωτότοκον κοράσιον νυμφικῶς ἐστόλιζον· μετὰ γοῦν τὸ συμποσιάσαι καὶ βακχικώτερον ὀρχήσασθαι, καὶ χορεύσαι καὶ ἀλαλάξαι, ἔβαλον ἐν ἀγγεῖῳ συστόμῳ χαλκῷ θαλάττιον ὕδωρ, καὶ εἶδη τινὰ ἐκάστῳ τούτων ἀνήκοντα· καὶ ὡσπερ τῆς παιδὸς ἐκείνης λαβούσης ἰσχὺν ἐκ τοῦ Σατανᾶ προμηνύειν τὰ ἐρωτώμενα, αὐτοὶ μὲν περὶ τοῦδέ τινος ἀγαθοῦ ἢ ἀποτροπαιοῦ ἀνεβύων ἐρωτηματικῶς· τὸ δὲ κοράσιον ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἀγγεῖῳ ἐμβληθέντων εἰδῶν τὸ παρατυχὸν ἐξαγαγόν, ὑπεδείκνυεν· ὃ καὶ λαμβάνων ὁ ἀνόητος τούτου δεσπότης, ἐπληροφορεῖτο τάχα τὰ ἐπ' αὐτῷ συνενεχθῆναι μέλλοντα, εὐτυχῆ τε καὶ δυστυχῆ. Τῇ ἐπαύριον δὲ μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν ²⁾ σὺν τῷ κορασίῳ εἰς τοὺς

1) Ἐν Συντάγμ. θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τ. II σ. 458—459. ἐκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλή.

2) Γραφικὸν ἐκ τοῦ ψαλτηρίου ῥητόν· τοιαῦτα ῥητὰ πολλὰ ἐκ τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων λαμβανόμενα, καὶ οὐχὶ σπανίως παρεξηγούμενα, εἶναι ἐν μεγάλῃ χρήσει ἐν τῇ δημώδει διαλέκτῳ.

αἰγιαλοὺς ἀπερχόμενοι, καὶ ὕδωρ θαλάττιον ἀφθόνως ἀναλαμβάνοντες, τὰς κατοικίας αὐτῶν ἔρραινον· καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἐτελοῦντο παρὰ τῶν ἀσυνετωτέρων, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀπὸ χόρτου*) πυρὰς ἀνάπτοντες, ἐπήδων ὑπεράνω αὐτῶν, καὶ ἐκληδονίζοντο, ἥτοι ἐμαντεύοντο περὶ εὐτυχίας ἢ δυστυχίας, καὶ ἄλλων τινῶν δαιμονιωδῶς. Τὰς δὲ ἐνθεν κακείθεν εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἡ κληδὼν, σὺν τοῖς παρακειμένοις ὑπαίθροις, χρυσίζουσι πέπλοις, καὶ σηρικοῖς κατεκόσμου ὑφάσμασι**). ἀλλὰ μὴν καὶ φυλλάσι δένδρων κατεστεφάνουσι, εἰς τιμὴν καὶ ὑποδοχὴν, ὡς ἔοικε, τοῦ οἰκωσαμένου αὐτοῦ Σατανᾶ. Ἄ δὴ πάντα ὁ ῥηθεὶς ἀγιώτατος πατριάρχης μετὰ πάσης ἐπιμελείας καταργηθῆναι ἐπέτρεψεν· ὃ καὶ γέγονε. Καὶ νῦν εὐδοκιμοῦντος τοῦ Θεοῦ, τὰ πάντα θεοστυγῆ ἔργα παντελῶς ἠπράκτησαν· ὡς ἐν ταῖς γειτονίαις ὄντων προκριωτέρων καὶ τῶν ἱερέων ἐπιτιμηθέντων, παντοίως φροντίζειν, καὶ μὴ παραχωρεῖν τοιοῦτόν τι γίνεσθαι.»

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

*) Οὕτω καὶ νῦν ἄχυρα ἢ χόρτον, οὐδέποτε δὲ ξύλα, συνειθίζεται νὰ μεταχειρίζωνται εἰς τὰς πυρὰς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου.

**) Τὴν ἡμέραν ταύτην ἔτι καὶ σήμερον ὅλαι αἱ οἰκογένειαι ἐκθέτουσιν εἰς τὸ ὑπαίθρον ἢ εἰς τοὺς ἐξώστιας τὰ πολυτιμότερα ὑφάσματα· λόγον δὲ τούτου φέρουσι τὴν διαφύλαξιν ἀπὸ ἐνδεχομένης φθορᾶς σητῶν, λησμονηθέντος, ὡς οὐχὶ σπανίως συμβαίνει, τοῦ κυρίως κατ' ἀρχὰς τὸ ἔθιμον τοῦτο παραγαγόντος αἰαίου.

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΟΥ ΑΣΤΥΚΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ

(Συνέχ. ἴδε φυλλ. Α'.)

ΒΙΒΛ. Α'.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΠΩΝ*)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ ἀπολαύσεως, ἀποβολῆς καὶ ἀνακτήσεως τῶν ἀστυκῶν δικαιωμάτων.

Τὰ ἄρθρ. 14—28 ὀρίζοντα ποῖος εἶνε ἡμεδαπὸς καὶ ποῖος ἀλλοδαπὸς περιέχουν διατάξεις οὐχὶ τοῦ Ἀστυκοῦ Δικαίου, ἀλλὰ τοῦ Δημοσίου· ὅθεν ἀκαταλλήλως εὐρίσκονται ἐν τῷ ἀστυκῷ Κώδικι κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἄρθρ. 9—24 τοῦ Γαλλικοῦ ἀστυκοῦ Κώδικος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνήκουν εἰς ἄλλον κλάδον τοῦ Δικαίου ἢ τὸν Ἀστυκόν, δὲν θέλομεν ἐνασχοληθῆ ἐνταῦθα περὶ αὐτῶν, καίτοι κατὰ τινα ἔλλιπῶν, ὅπως μὴ ἐπεκτείνωμεν πέραν τοῦ δέοντος τὴν παροῦσαν μελέτην.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 10, φέροντος ὅτι «Πᾶς Ἕλληνας ἀπολαύει ἀπάντων τῶν ἀστυκῶν δικαιωμάτων» εἶνε παράδοξος· τίς ἠδύνατον ἀπολαύσει τῶν ἀστυκῶν δικαιωμάτων εἰὰν δὲν ἀπήλαυεν αὐτῶν ὁ Ἕλληνας; Ἡ διάταξις αὕτη εἶνε ἄστοχος ἀντιγραφὴ τοῦ ἄρθρ. 8 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος. Ἄλλ' οἱ Γάλλοι νομοθέται ἠθέλον νὰ καθιερώσωσιν ὅτι οἱ ἀλλοδαποὶ δὲν ἀπολαύουσι πάντων τῶν ἀστυκῶν δικαιωμάτων· ἐπειδὴ ὅμως ὅτε ἔγραφον τὸ ἄρθρ. 8, δὲν εἶχον ἀκόμη προσδιορίσει τίνα δικαιώματα θὰ ἔχη καὶ τίνα δὲν θὰ ἔχη ὁ ἀλλοδαπὸς, καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατον ἀπαριθμήσωσιν αὐτὰ, συνέταξαν τὴν διάταξιν ταύτην ὅπως ἔχει. Αὕτη δὲ μετηνέχθη παρ' ἡμῖν τοσοῦτον μᾶλλον ἀδεξιῶς ὅσον τὸ ἄρθρ. 15 τοῦ ἡμετέρου Νόμου καθιεροῦ τὸν

*) Περὶ τῆς ἀτελείας τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐγράψαμεν ἀνωτέρω.